

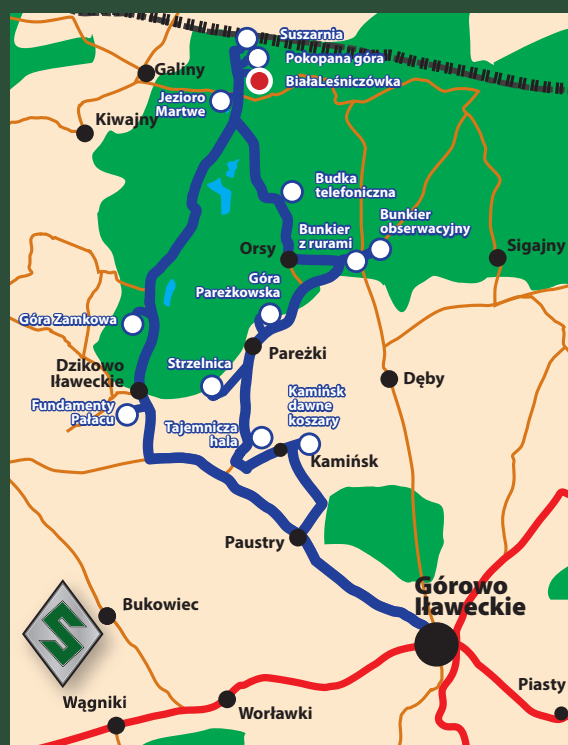
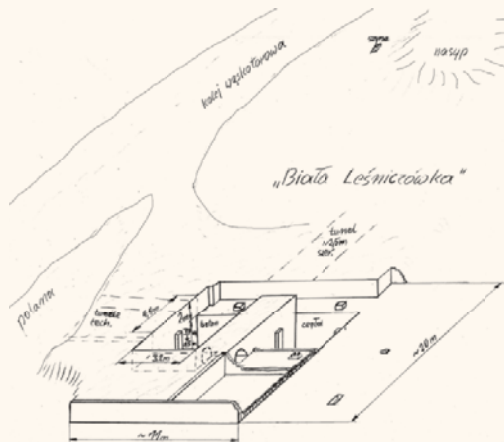
ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

BIAŁA LEŚNICZÓWKA

Obiekt ten, zwany Białą Leśnicówką, leży w miejscu lub pobliżu dawnej leśniczówki Steinbruch. Znajdują się tu dwa szyby, jeden ceglany, a drugi betonowy, niczym dwa szyby wind towarowych (ostrożnie, aby nie wpaść!). Dno pokrywa prawie metrowa warstwa ziemi, ale pod nią jest betonowa podłoga. Dalej za leśnicówką, wzdłuż jaru, którym jeździła kolejka wąskotorowa, znajduje się nasyp wyglądający niczym przysypany ziemią magazyn.

Budowla ta została przez Niemców lub Rosjan rozebrana i nie wiadomo do czego mogła służyć. Wysuwa się hipoteza, że może był to tartak, kruszarka kamieni lub stanowisko doświadczalne do testowania armat, a może coś zupełnie innego?

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wsi

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławieckie
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

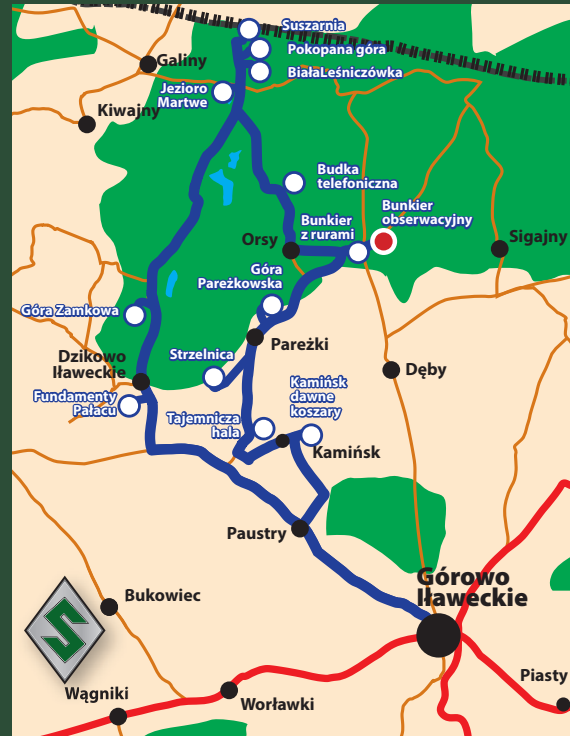

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

BUNKIER OBSERWACYJNY

Na wzgórzu za nasadzeniami ukryty jest bunkier obserwacyjny dla oficerów. Za grubymi murami, przez długie, wąskie szczeliny, przyglądali się oni efektom ostrzału artyleryjskiego. Sądząc po znajdujących odłamkach, strzelania odbywały się w kierunku północnym i zachodnim. Ślady na jego ścianach świadczą o tym, że także broniono się w nim na początku lutego 1945 r.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławieckie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

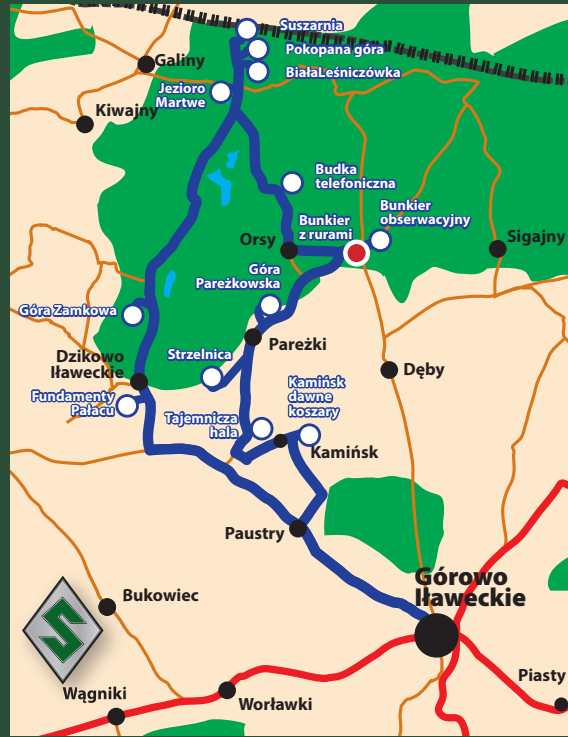

ŠLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

BUNKIER Z RURAMI

Został wysadzony w powietrze, ale jego odmienność polega na tym, że szeregi rur przechodzą na wylot przez betonowy strop. Tego typu bunkrów jest więcej, o różnym stopniu zniszczenia, ale inne mają mniej rurek lub wcale. Niewątpliwie służyły celom szkoleniowym, ponieważ bunkry bojowe nie mają wejść od strony głównej strzelnicy i nie pokrywa się ich tynkiem.

Europejski Fundusz Rolny na rozwój
Hogowia (Dowozos Wloziskich)

Program
Biosyntezy
Odczynników
Węglowych

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławeckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

GÓRA PAREŻKOWSKA

KIERUNEK

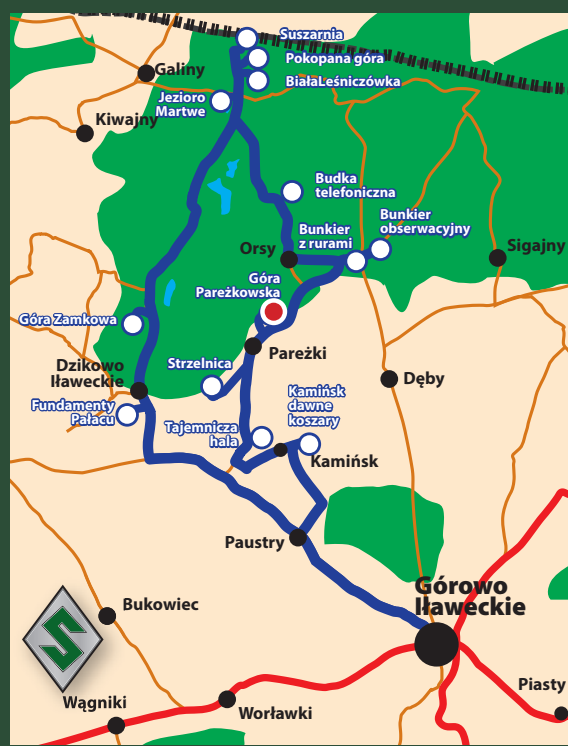
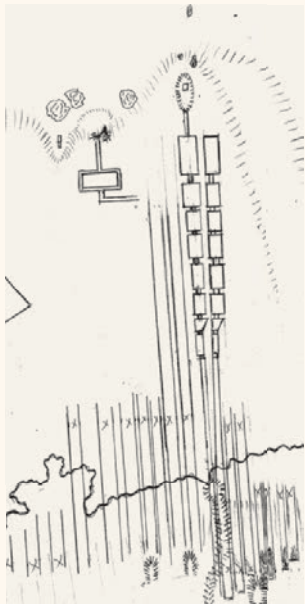
Najbardziej malowniczy punkt Wzniesień Górowskich, wys. 211 m n.p.m. Niemcy podczas wojny drążyli w niej sztolnie podtrzymywane drewnianymi belkami, a być może głębiej wykończone czymś trwalszym. Badania różdżkarskie wykazały dwa szeregi małych hal, od wielkości 18x8 m do 7x2 m, przechodzących w długi tunel dojsiowy. Kolejnych pięć ciągów było co najmniej o połowę krótszych, a następnych z dziesięć ledwie zagłębionych w górze. Namacalne dowody ich istnienia można znaleźć szczególnie na zalesionym zboczu góry. Jest tu większy jar wjazdowy z dwoma kamieniami ogranicznikowymi, a także numerowane słupki geodezyjne. Na lewo, za naturalnym jarem erozyjnym, widać dwa kolejne szyby, połączone ze sobą drogą, która nigdzie dalej nie prowadzi.

Z nikłych przekazów wiadomo, że rejon góry był szczególnie strzeżony, wagonikami wytaczano piasek, być może w części ukończonej uruchomiono jakąś produkcję, np. amunicji.

Od południowej i północnej strony góry znajdują się dwa, już nieczynne, głębokie ujęcia wody. W latach pięćdziesiątych miały je uruchomić przebywający w kamińskim więzieniu austriacki inżynier Alfons Kirchmayer. Zasłużył on sobie na specjalne względy i swobodę poruszania się po terenie, dzięki kierowaniu pracami remontowo-technicznymi na terenie zakładu, a także odbudowę pobliskich mostów na linii kolejowej. On właśnie uruchomił te pompy, zalewając, najwyraźniej świadomie, wnętrza góry wodą. Wyszczała się ona długo przez narożnik góry, ponad wsią. Wcześniej było tu zejście po stromych schodach do podziemi i kolejne drzwi, a każde z nich w coraz gorszym stanie, i brak odważnych, aby zejść za następne. W budynku obory (ostatni po prawej stronie wsi) była rozdzielnia i przepompownia wody. Gdy wykonano ujęcie w Kamińsku, z czasem wszystko rozebrano.

Z góry roztacza się szeroka, piękna panorama (warto zabrać lornetki). Na szczycie są również okopy z jesieni 1944 r. i wojskowa betonowa budka telefoniczna, jakich jest wiele dookoła góry.

Wchodząc na górę, należy mieć świadomość, że idzie się po prywatnym terenie należącym do dwóch gospodarzy mieszkających najbliżej góry.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławieckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

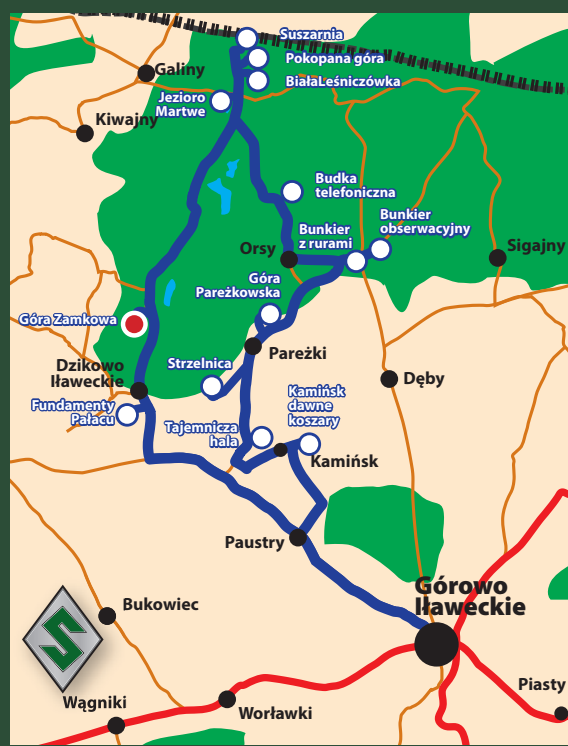

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

GÓRA ZAMKOWA

Najwyższy szczyt Warmii, a zarazem Natangii – 216 m n.p.m. Miejsce kultu dawnych Prusów, później niewykluczony drewniany zamek. Na początku XIX w. m.in. z tego miejsca obserwował gwiazdy królewiecki astronom Fryderyk Wilhelm Bessel. Podczas ostatniej wojny prawdopodobne miejsce ustawienia radionamiernika (Heinricha Peilera FuSA-733) dla pilotów Luftwaffe. W bliższych nam czasach wybudowano drewnianą wieżę widokową, lecz ją rozebrano. Warto się jednak zmęczyć, aby poczuć się jak w górach.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławckie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

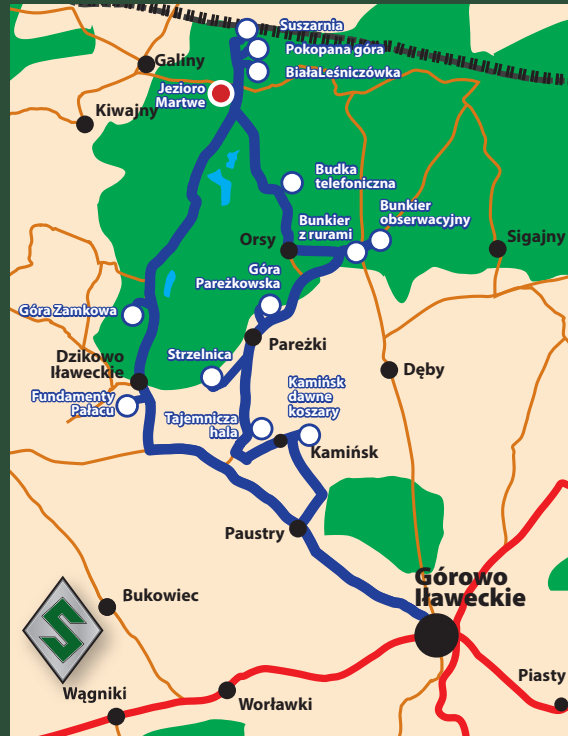

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

JEZIORO MARTWE

Przez wieki, a może tysiąclecia, rozkład roślin i drobnych żyjątek w zamulonej wodzie sprawił, że obecnie jest to zbiornik bez tlenu. Jego woda jest tak silnie zakwaszona, że brak w niej życia biologicznego. Tę nazwę jezioro nosiło już dawniej, tylko wtedy brzmiała ona Tottersee. Podchodząc do niego bliżej, należy zachować szczególną ostrożność, ponieważ roślinność zarastająca brzegi tworzy pływający dywan, który czasami może się przerwać.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławeckie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

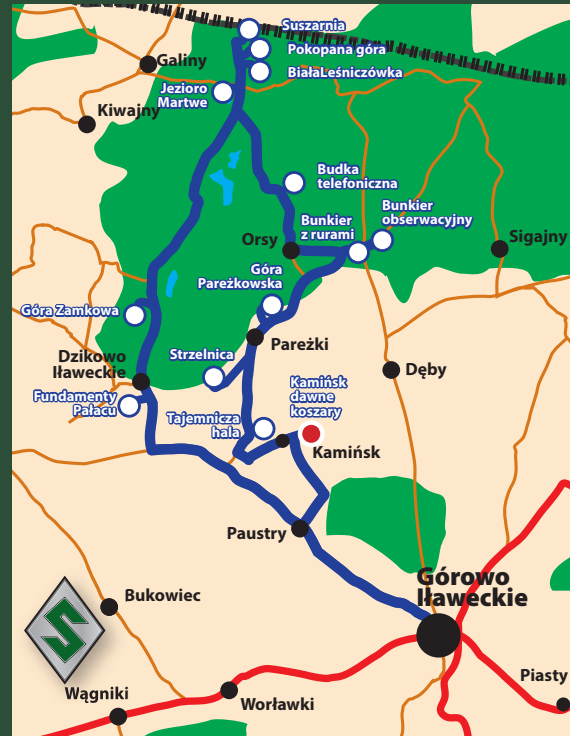

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

KAMIŃSK

Kamińsk – miejscowość, która zaczęła powstawać w 1935 r., jako koszary wojskowe Stablack Süd, a obecnie jest tu zakład karny i osiedle mieszkaniowe. Z dawnych koszar zachowały się przebudowane budynki o dwuspadzistych dachach; mieszkalne przy ul. Pocztowej 2 i 4, przy ul. XXX-lecia PRL 5 i administracyjny naprzeciwko, oraz jeden murowany barak – zlikwidowany wieloletni sklep przy ul. Topolowej 8 (przed więzieniem w prawo i kilkaset metrów za remizą strażacką).

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławckie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

PAŁAC i SKARBY

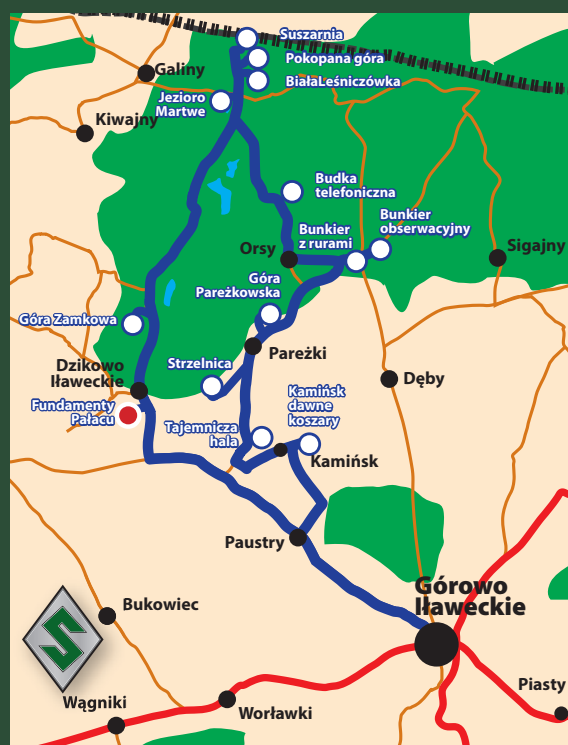
KIERUNEK

W Dzikowie, dawnym Wildenhoffie, istniał typowy pruski pałac barokowy z widokiem na staw. Należał on do rodziny von Schwerin.

W połowie listopada 1944 r. trafiły do pałacu zbiory dzieł sztuki z muzeów narodowych w Charkowie i Kijowie. Opiekę nad nimi sprawowała ukraińska kustosz Polina Arkadijewa Kulżenko. Także Alfred Rohde z Królewca (Koenigsberg), opiekun Bursztynowej Komnaty i największej kolekcji bursztyniarów, miał coś tu podostać na przechowanie. Przed nadejściem Rosjan pałac podpalili niemieccy żołnierze, przepędzając tym samym ostatnich potencjalnych świadków. Dziesiątki wielkich i ciężkich skrzyń, zmagazynowanych w dwupoziomowych piwnicach i na parterze, znikły bez śladu. Istnieje przekaz o konwoju z pałacu przejeżdżającym przez tory obok pobliskiej stacji w kierunku zachodnim. O innym jadącym na północ do lasu, aby ukryć skrzynie w podziemiach na terenie poligonu. Również o kolumnie ciężarówek, która przyjechała okrężną drogą od strony Pruskiej Hławki i po kilku godzinach powróciła w tamtym kierunku. Także o ciężarówkach, które niespodziewanie pojawiły się przy torach za Worszynami (na północny-zachód od Dzikowa), nadaremnie oczekujących pociągu i w końcu pośpiesznie rozładowanych do torfowych dołów w lesie.

Powojenne dwukrotne rozkopywanie ruin pałacu nie przyniosło żadnego rezultatu, oprócz znalezienia paru rzeczy z prywatnych zbiorów Schwerinów. Być może skarby czekają na swoich odkrywców bliżej, niż myślimy?

Gdy przejdziemy groblę nad stawem i skrócimy w prawo, to w obniżeniu po lewej, gdzie płynie strumień, na jednej z dawnych gór- wysepek odnajdziemy resztki po cmentarzu rodowym właścicieli.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

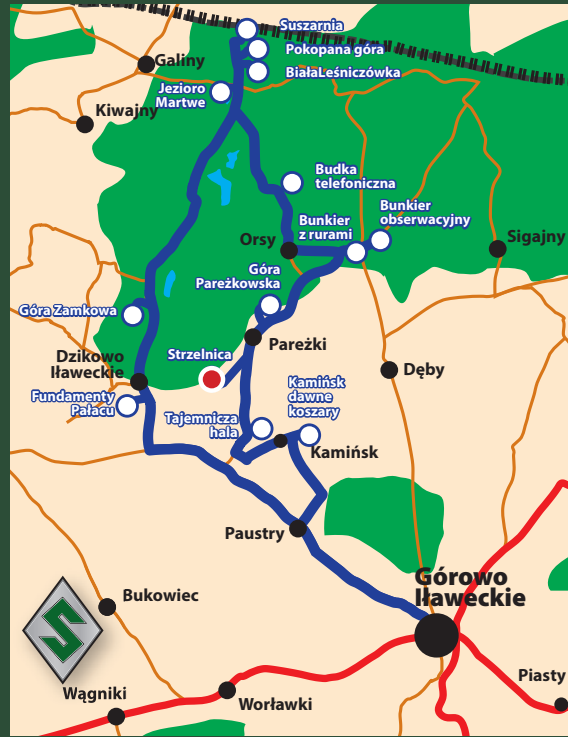

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

STRZELNICA KOSZAROWA

Krótkastrzelnicabyłaprzeznaczona do broni osobistej, a dwie długie do karabinów, dwóch kolejnych nie dokończono (pierwsze od drogi). Na torach karabinowych istniały wysuwane tarcze. Wysokie ceglane łuki kulochwytyów sprawiają imponujące wrażenie, przypominając podpory mostu. Jeżeli jednak ktoś by przestrzelił ponad nimi, to góra w Pareżkach była naturalnym kulochwytem.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławeckie

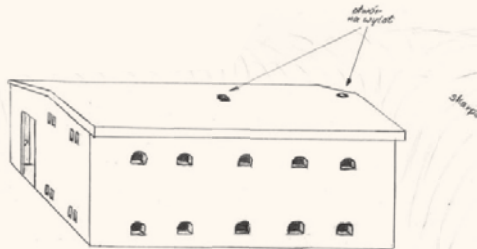
Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

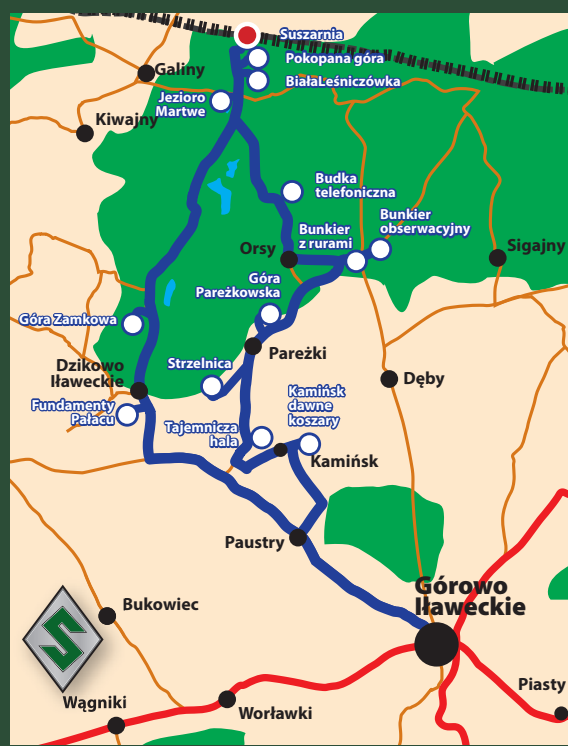
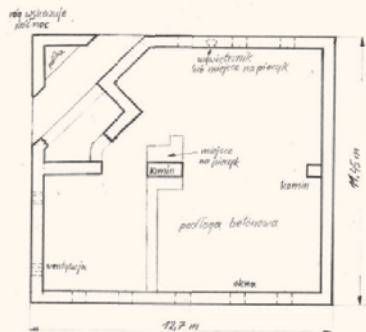
ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

SUSZARNIA

W grubych, ceglanych ścianach znajdują się dwa rzędy okienek, przy ziemi i pod sufitem, umożliwiając dobrą wentylację. Całość przykrywa solidny betonowy dach. Wnętrze miało strop ocieplany sprasowaną trawą morską i dwa nieużywane kominki do przenośnych piecyków. Zapewne pierwotnie obiekt posiadał drzwi i zamykane metalowe okiennice. Obejrzenie wnętrza wymaga latarki.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

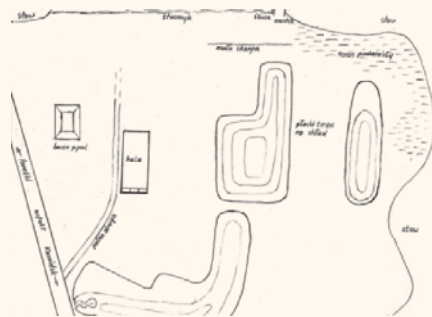
ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

TAJEMNICZA HALA

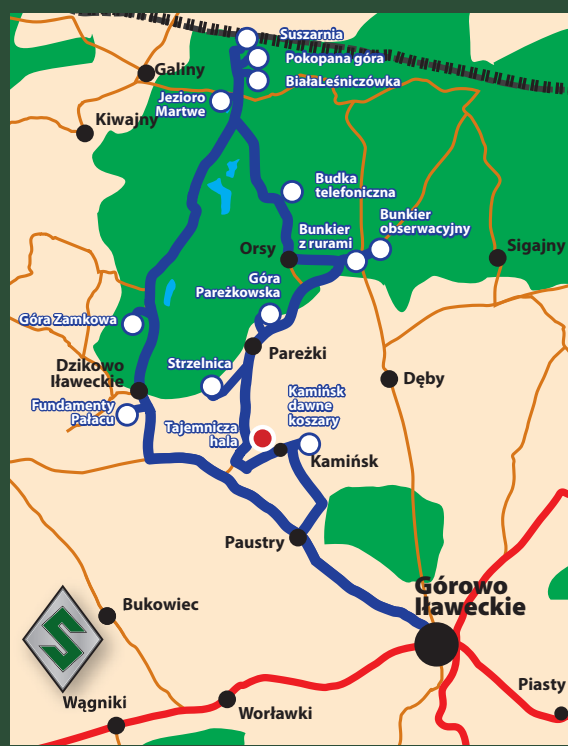
KIERUNEK

Jest długą betonową piwnicą na ceglany fundamencie o nieznanym przeznaczeniu. Jej strop wspiera 60 masywnych filarów, jakby zamierzano na niej wybudować wieżowiec. *Uwaga! W stropie znajdują się liczne otwory technologiczne i trzeba bardzo uważać, wchodząc na górę, aby nie wpaść do środka.* Wewnątrz, bliżej środka, są dwa bliźniacze otwory w posadzce wypełnione wodą i trzeci mniejszy. Na końcu, przed podwyższeniem jest czwarty, największy nieregularny, do którego z sufitu mierzy otwór podajnikowy. Zagłębienia w podłodze, przynajmniej obecnie, nie mają ze sobą połączeń i zapewne spełniały funkcje techniczne.

Po obu stronach hali znajduje się po siedem podwójnych szypów, przeznaczonych do szybkiego dostarczania dwóch rodzajów drobnych substancji sypkich. Pod ścianą od strony stawu widać liczne, grube rury doprowadzające wodę i ginące pod podłogą.

Ze względu na to, że obiekt ten był oddalony od koszar i znajdował się przy drodze na poligon artyleryjski za Orsamami, mógł służyć do sporządzania mieszanek prochowych. O tym może świadczyć znajdujący się w pobliżu basen p.poż. i dodatkowy hydrant pod samą halą.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławckie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

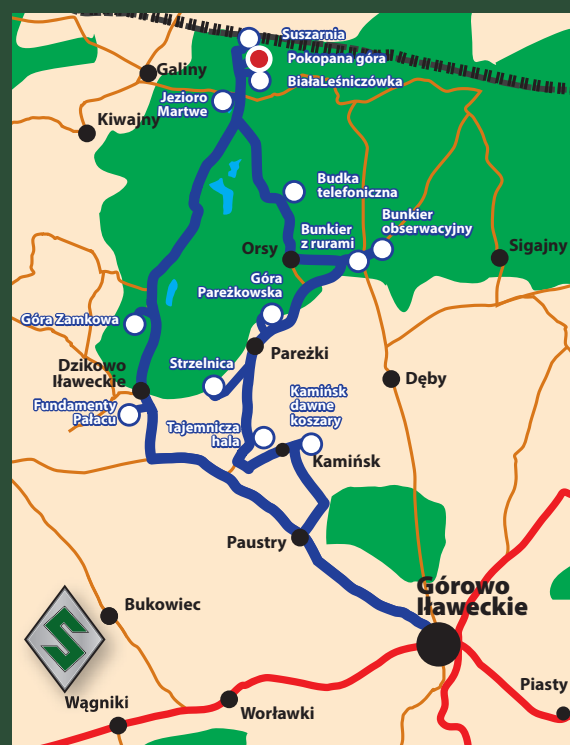
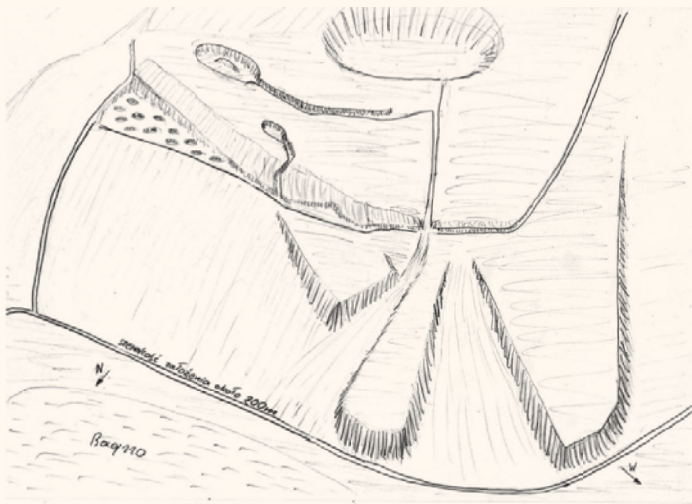

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK

KIERUNEK

POKOPANA GÓRA

Dość rozległa góra cała poryta dołami, rowami i nasypami. Szczególnie od strony Białej Leśniczówki wysokie wały przypominają urywające się nasypy kolejowe, a od drugiej XVII-XIX-wieczne szanice. Widok jest bardziej sugestywny, gdy nie wchodząc na polankę przy leśniczówce, skręci się w następną drogę w prawo. Jednak leje po wysadzeniach, rowy dobiegowe i ukryciowe, a także znaleziska, wskazują na to, że był to mały polygon saperski.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Hławeckie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

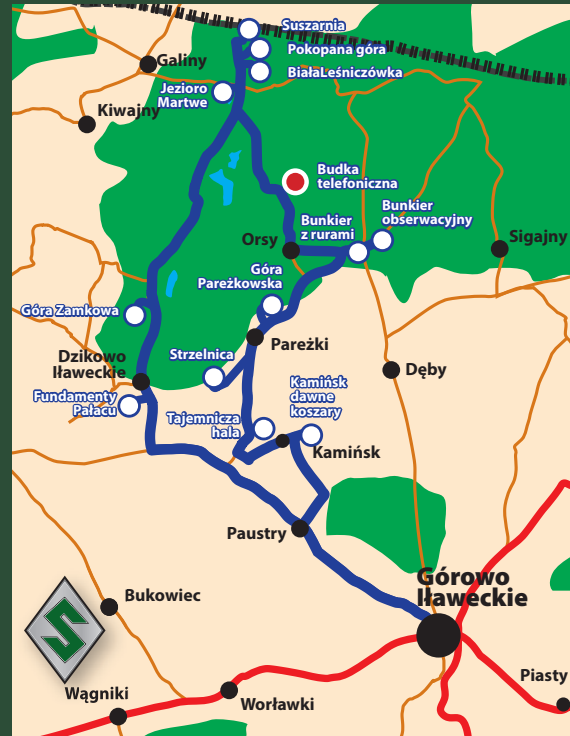

ŚLADAMI TAJEMNIC POLIGONU STABLACK BUDKA TELEFONICZNA

KIERUNEK

Popularnym sposobem łączności u Niemców było wkopywanie w ziemię kabli telefonicznych. łączyły one pomiędzy sobą obiekty wojskowe, bunkry oraz posterunki obserwacyjne i kontrolne. Ograniczało to możliwość podsłuchu i dawało znakomitą kontrolę w terenie.

Budki były wytworzone w fabryce prefabrykatami, które dowożono na wyznaczone stanowiska polowe. Na miejscu kopano dół, wrzucano do niego zebrane kamienie i zalewano betonem. Po zastygnięciu budkę zlepiano z fundamentem zaprawą. Później łącznościowcy montowali do desek na tylnej ścianie aparat ze słuchawką, mający zamiast tarczy do wyboru parę wtyków (ze względu na możliwość połączenia tylko z kilkoma miejscami). Podłączali kabelki i zamykali wewnątrz metalowymi drzwiczkami.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

TROPAMI HERKUSA MONTE AUGAMY

KIERUNEK

Staropruską wieś Owgam odnotowały kroniki krzyżackie w 1414 r. podczas spisywania strat po wojnie polsko-krzyżackiej. Pierwotne założenie przestrzenne wsi z zabudowaniami rozlokowanymi wokół przestrzennego placu, na którym nocowało bydło, potwierdza zapis o tradycyjnym pruskim ośrodku hodowlanym. W czasie wojny trzynastoletniej (1454-1466) wieś się całkowicie wydłubiła i dopiero po stu latach zasiedlili ją nowi osadnicy.

W 1686 r. uwięziono w Augamach kobiety zwaną Englersche, posądzoną o czary. W Górowie Hławeckim odbył się jej proces, podczas którego na torturach rzekoma wiedźma przyznała się do paktowania z diabłem. Uwzględniając nawrócenie i skruczę skazanej, w drodze łaski, wyrok spalania żywcem zamieniono na ścieżkę, a następnie spalenie.

Czy wieś Augamy nie jest związana z wymienioną w dokumentach krzyżackich z 1339 r. nieznaną osadą w Natangii – Laumygabis (Góra łaum)? W mitologii pruskiej „łaumy” to boginki, zmyry lub czarodziejki. Zbieżność fonetyczna nazw i tajemniczej historii powinna zainspirować Cię, wędrowcze, do baczniejszego przyjrzenia się okolicznym wzgórzom... Niedaleko stąd przecież do najwyższego szczytu Wzniesień Górowskich – Zamkowej Góry (216 m n.p.m.) – prawdopodobnego miejsca odprawiania pogańskiego kultu.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 - LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Hławeckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

TROPAMI HERKUSA MONTE

KADYKOWA GÓRA

KIERUNEK

Staropruskie grodzisko określane przez miejscową ludność „szwedzkimi sząciami”. O pruskim pochodzeniu grodziska świadczą do dziś zachowane okoliczne nazwy wiosek takie jak: Kumkiejmy, Wokiele czy Dulsin. Natomiast nawiązanie nazwy góry do czasów wojen szwedzkich, wiąże się z kompletnym wyludnieniem tych terenów w tamtym czasie i ponownym zasiedleniu nowymi osadnikami. Zerwana ciągłość historyczna spowodowała, że przekaz ustnej tradycji sięgał tylko do XVII wieku.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

TROPAMI HERKUSA MONTE KAMIENNE POLE

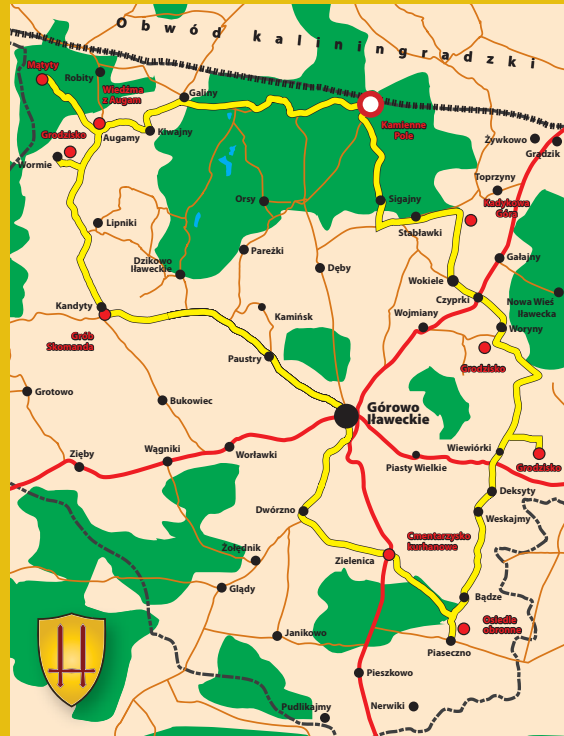
KIERUNEK

Przygraniczna polana, na której się znajdujemy, to historyczna kraina Stabłak. W języku pruskim stabis to kamień a laukus to pole. Przed podbojem Prus przez Krzyżaków najbliższe okolice Kamiennego Pola stanowiły ważny ośrodek życia politycznego i religijnego Natangii. Nieistniejąca już dziś osada Sztabłak znajduje się 4 km na północ od granicy, po stronie rosyjskiej. Nad samą granicą, pół kilometra na północ od niej, po stronie obwodu kaliningradzkiego, umiejscowiona była również przedwojenna leśniczówka Stabłack. W literaturze niemieckiej występuje też nazwa określająca teren Stablaku jako Wolffs-Garten, co jest staroniemieckim określeniem pustkiewia zarośniętego lasem.

Około 4,5 km na północny wschód od dawnych Stabławek znajdowała się osada określona w kronikach krzyżackich jako forum Gerkin (niem. Görkin), dawna osada targowa. Dalej na północ, koło Pilseden (niem. Pilzen - dzisiejsza rosyjska Dubrowka), położony był średniowieczny gród obronny. Niedaleko grodziska, w dawnej miejscowości Grundfeld, znajduje się płaski kamień z wyraźnymi śladami obróbki, prawdopodobnie miejsce pogańskich obrzędów ofiarnych.

Okolice te były ostatnim punktem oporu Natangów podczas drugiego powstania pruskiego pod wodzą Herkusa Monte. Krzyżacy, po zaciętych walkach, zdobyli gród Pilzen, zniszczyli osadę Gerkin, i zmusili wodza Natangów do schronienia się w puszczy.

W tutejszym lesie Stabłack w 1703 r. odkryto i udokumentowano kurhan ze skrzynią kamienną zawierającą oprócz popielnicy, szklane naczynie oraz gliniany garnek, w którym ktoś w późniejszych czasach ukrył szelągi krzyżackie datowane na rok 1414-1422.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wsi

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Hławieckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

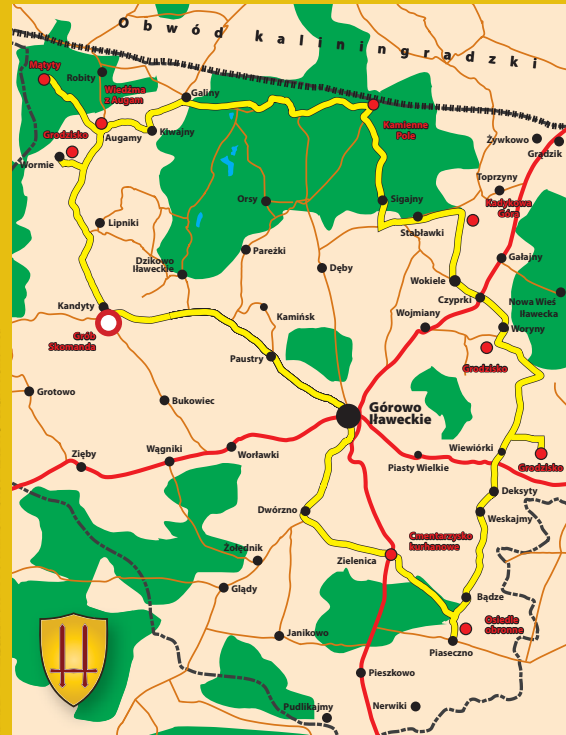
TROPAMI HERKUSA MONTE

Wiesź wzmiankowana w dokumentach w 1285 r. Według legendy, kościół w Kandytach stoi na kamieniach pozyskanych z cmentarza pruskiego, które się tu znajdowało. Miejsce to związane jest z jaćwieskim wodzem Skomandem. Jego historia jest podobna do losów Herkusa, ale kończy się zupełnie odmiennie. Skomand zawzięcie walczył z Krzyżakami w latach 1273-1281, mocno dając im się we znaki. Jednak w 1283 r. musiał schronić się na Rusi. Zmęczony wygnaniem wrócił do rodzinnych włości, przyjmując chrzest i poddając się Zakonowi. Za swoją wierną służbę otrzymał rozległe nadania ziemskie w okolicach Kandyt. Pod koniec XIX wieku na terenie plebanii znaleziono potężną płytę, która była pokrywą grobowca. Przypuszczając, że mógł to być grób Skomanda, nadano kamieniowi nazwę „Kamień Skomanda”. Zasadzono na nim lipę, która w miarę lat rozrosła się do potężnych rozmiarów, zyskując miano „Lipy Skomanda”. Legenda grobu jaćwieskiego wodza żywa była jeszcze na początku XX wieku. Dziś nie ma jednak śladu ani po lipie, ani po kamieniu.

KANDYT

KIERUNEK

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
 Europa inwestująca w obszary wiejskie.
 Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER
 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
 Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie
 Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

TROPAMI HERKUSA MONTE

MĄTYTY

Nieistniejąca już dziś przygraniczna wioska położona nad rzeczką Stradyk stanowiącą granicę między ziemią plemienną Warmów a Natangów. Przypuszczalnie jest to miejsce siedziby rodu Montemidów, szlachty pruskiej (nobiles), z której wywodził się Herkus Monte. Jeszcze w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia wieś była zamieszкана. Dziś nie ma tu już żadnego budynku. W okolicznych krzakach można znaleźć tylko nikłe ślady po fundamentach. Mątyty to też domniemane miejsce pojmania i śmierci Herkusa Monte.

Warto zejść w dół stromego wąwozu nad strumień, aby przekonać się o trafności pruskiego znaczenia nazwy Natangia, oznaczającego krainę spływających wód. Rude zabarwienie okolicznych strumieni zdradza obecność rud darniowych. Był to naturalny i łatwy do pozyskania surowiec do produkcji żelaza.

Jakiś czas temu zaistniał projekt ludzi dobrej woli, aby usypać w Mątytach kopiec pamiątkowy z mieczem na szczycie, upamiętniający bohaterskiego wodza Natangów. Miejmy nadzieję, że jeszcze ów projekt się ziści. A może i Ty wędrowcze dorzucisz swój kamyczek ku chwale dzielnego wodza Natangów?

KIERUNEK

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Haweckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

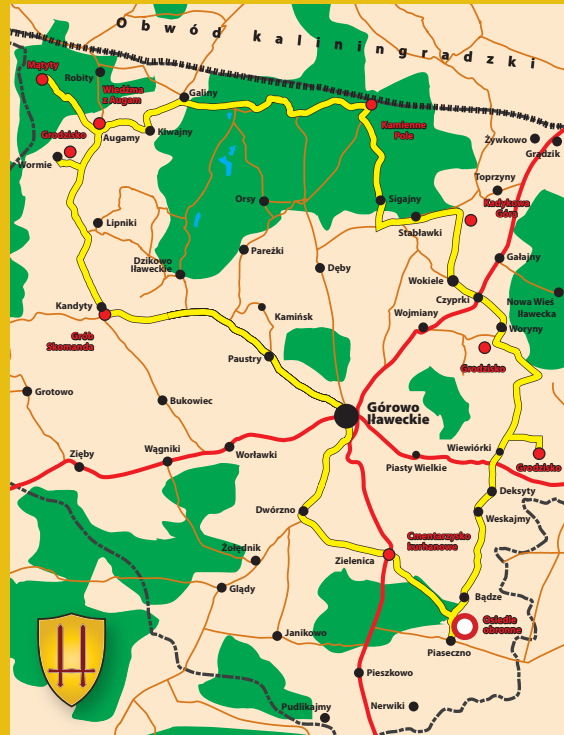
TROPAMI HERKUSA MONTE

PIASECZNO

Miejsce pierwotnie zasiedlone ludnością pruską. Na terenie starego cmentarza, nad rzeką Elmą, można z dużym prawdopodobieństwem dopatrywać się istnienia pierwotnego osiedla obronnego założonego we wczesnej epoce żelaza. Ludność ta wykorzystywała miejsca o naturalnych walorach obronnych, takich jak wysokie cypły, półwyspy i zakola rzek. Ponadto w dawnym parku zobaczyć można dwa pomnikowe kilkusetletnie dęby. Niestety, jeden z nich jest już powalony na ziemię. Drzewa takie, jak te były czczone przez Prusów jako święte.

KIERUNEK

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

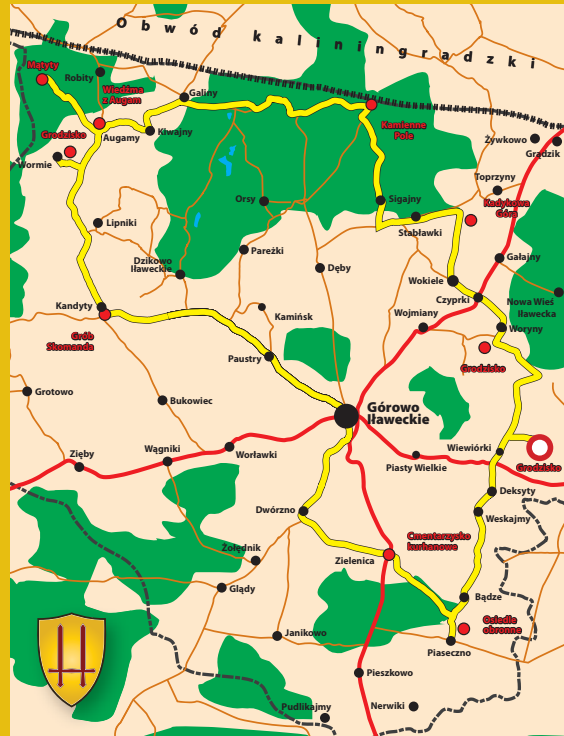

TROPAMI HERKUSA MONTE

KIERUNEK

WIEWIÓRKI

W zakolu rzeki Elmy, w pobliżu ujścia rzeczki Gąski znajduje się grodzisko półwyspowe. W literaturze niemieckiej nazwane „Ilenberg” i „Mopke Berg”. Z daleka widać wyraźne obwałowania założenia obronnego od zachodu zniwelowane działalnością rolniczą. Grodzisko, jak większość na terenie Natangii, zasiedlone we wczesnej epoce żelaza, wykorzystywało swoje naturalne walory obronne. Początkowo użytkowana przestrzeń ograniczona była drewnianą palisadą, zastępowaną stopniowo wałem kamienno-ziemnym. Umocnienia te wymagały dużego nakładu pracy i odpowiedniej organizacji.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

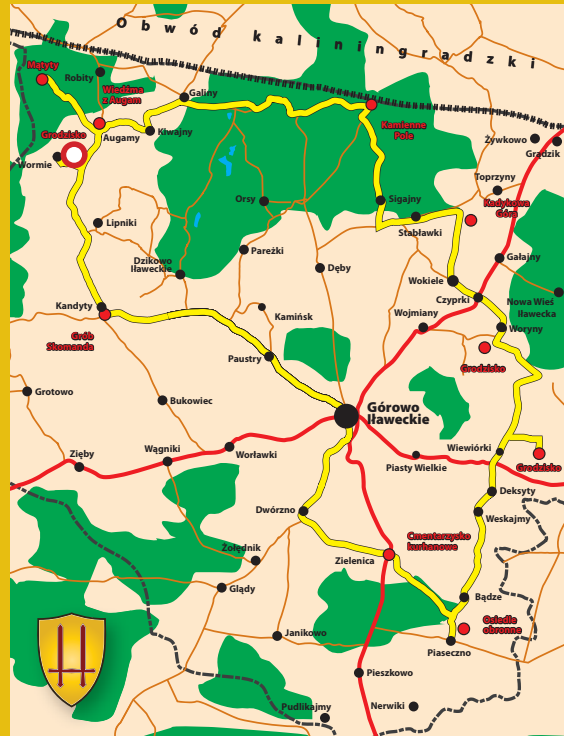
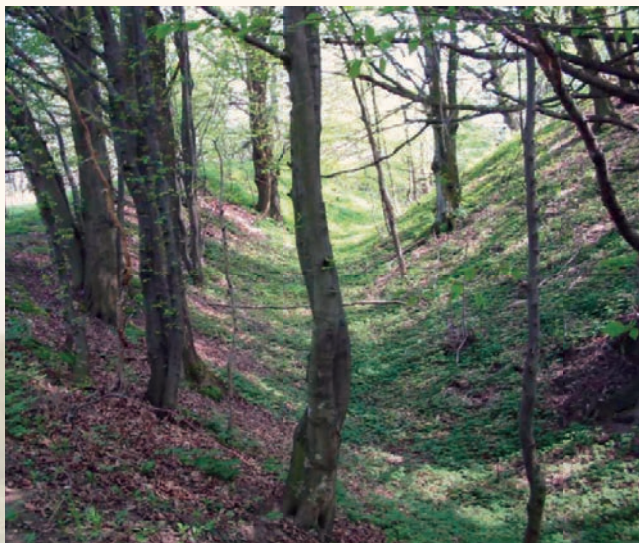

TROPAMI HERKUSA MONTE

KIERUNEK

WORMIE

Na północny wschód od wsi, nad strumykiem, wznosi się grodzisko zwane potocznie górą zamkową. Otoczone było od północy podwójnym wałem przedzielonym suchą fosą i w dalszej części strumieniem płynącym w głębokim wąwozie. Niewielki majdan w środku świadczy, że ludność pobliskiej osady chroniła się tu tylko w przypadkach zagrożenia. Ponadto w XIX wieku, w najbliższej okolicy odkryto i zbadano nieistniejące już dwa kurhany, co świadczy o kolejnym na tych terenach punkcie osadniczym.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Iławskie

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

TROPAMI HERKUSA MONTE

WORYNY

Na południe od strumyka płynącego do rzeczki Gąski, znajduje się grodzisko określane jako góra zamkowa. Prawdopodobnie jest to pierwotne centrum osadnicze określane w dokumentach średniowiecznych jako Worja lub Wore, istniejące jeszcze w czasach przedkrzyżackich. Grodzisko w Worynach jest kolejnym przykładem osiedla wykorzystującego walory obronne miejsca usytuowanego na kulminacji wzgórza wznoszącego się nad strumykiem. Dwuczłonowa osada przedzielona jest suchą fosą i prawdopodobnie zasiedlona była tylko w jednej części. W drugiej części majdanu zapewne trzymano zwierzęta hodowlane. Prusowie tworzyli jednostki osadnicze oparte o wspólnotę terytorialną zwane „laukus” (pole). Obszary te, zbudowane na bazie osiedli obronnych, zostały zanotowane w źródłach pisanych w czasach późniejszych. Wokół takiego centrum osadniczego intensywnie rozwijała się wytwórczość rzemieślnicza, handel, hodowla i rolnictwo.

Miejsce to wykorzystali również Krzyżacy, budując tutaj swój niewielki drewniany zamek, będący siedzibą komornika zakonnego, podległego komturowi bałgijskiemu.

KIERUNEK

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 - LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Haweckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

TROPAMI HERKUSA MONTE ZIELENICA

KIERUNEK

W rejonie wsi umiejscowiono rozległą nekropolię w postaci pojedynczych kurhanów oddalonych od siebie o kilkaset metrów. Tradycje wznoszenia kurhanów na Wzniesieniach Górskich sięgają schyłku epoki kamienia i początków epoki brązu. Występujące tu kurhany z nasypami kamienno-ziemnymi zawierały komory grobowe w formie prostokątnej skrzyni zbudowanej z łupanych płyt kamiennych. Najczęściej posadowione były w południowej części obiektu i mieściły z reguły od kilku do kilkudziesięciu popielnic. Naczynia grobowe w postaci ceramicznych garnków z popiołami ciała palnymi w środku ustawiane były nierzadko warstwami, jedno na drugim. Eksploracji pierwszych kurhanów, otoczonych kręgiem kamiennym, dokonano pod koniec XIX wieku, natrafiając na bogato zdobione naczynia i elementy ozdób z brązu.

Dziś można jedynie wskazać miejsca, gdzie istniały poszczególne kurhany, które rozkopano pozyskując z nich popielnice i złożone ozdoby. Miejsca pochówku sprzed 2,5 tysiąca lat wyglądają w terenie jak niepozorne, niewielkie pagórki.

Ponad wsią w kierunku zachodnim, przy szlaku, wznosi się najwyższe w okolicy wzgórze. Miejsca takie często wykorzystywali Prusowie do obserwacji okolicy, budując na nich drewniane wieże strażnicze

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – LEADER

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiał informacyjny opracowany przez Gminę Górowo Haweckie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi